

# POLITICKÉ VEDY / POLITICAL SCIENCES

Časopis pre politológiu, najnovšie dejiny, medzinárodné vzťahy, bezpečnostné štúdiá / Journal for Political Sciences, Modern History, International Relations, security studies

URL of the journal / URL časopisu: <https://www.politickevedy.fpmv.umb.sk>

Author(s) / Autor(i): Lubomír Belan  
Article / Článok: **Bezpečnosť** – Riziká a ich vplyv na plnenie úloh ozbrojených síl Slovenskej republiky  
Publisher / Vydavateľ: **Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov – UMB Banská Bystrica / Faculty of Political Sciences and International Relations – UMB Banská Bystrica**  
DOI: <https://doi.org/10.24040/politickevedy.2023.26.3.159-184>

**Recommended form for quotation of the article / Odporúčaná forma citácie článku:**

BELAN, L. 2023. *Bezpečnosť – Riziká a ich vplyv na plnenie úloh ozbrojených síl Slovenskej republiky*. In *Politické Vedy*. Vol. 26, no. 3, pp. 159-184. ISSN 1335 – 2741. Available at: <https://doi.org/10.24040/politickevedy.2023.26.3.159-184>

By submitting their contribution the author(s) agreed with the publication of the article on the online page of the journal. The publisher was given the author's / authors' permission to publish and distribute the contribution both in printed and online form. Regarding the interest to publish the article or its part in online or printed form, please contact the editorial board of the journal: [politicke.vedy@umb.sk](mailto:politicke.vedy@umb.sk).

Poskytnutím svojho príspevku autor(i) súhlasil(i) so zverejnením článku na internetovej stránke časopisu *Politické vedy*. Vydavateľ získal súhlas autora / autorov s publikovaním a distribúciou príspevku v tlačenej i online verzii. V prípade záujmu publikovať článok alebo jeho časť v online i tlačenej podobe, kontaktujte redakčnú radu časopisu: [politicke.vedy@umb.sk](mailto:politicke.vedy@umb.sk).

Journal *Politické vedy* is provided under the conditions of Creative Commons Attribution 4.0 International CC BY 4.0. / Časopis *Politické vedy* je publikovaný na základe podmienok Creative Commons Attribution 4.0 International CC BY 4.0.



# BEZPEČNOSŤ – RIZIKÁ A ICH VPLYV NA PLNENIE ÚLOH OZBROJENÝCH SÍL SLOVENSKEJ REPUBLIKY

## SECURITY – RISKS AND THEIR IMPACT ON THE PERFORMANCE OF TASKS OF THE ARMED FORCES OF THE SLOVAK REPUBLIC

Lubomír Belan\*

### ABSTRACT

The ambition of this scientific study is to highlight some of the current security risk issues. The author relies on the results of his own research within the Armed Forces of the Slovak Republic. The choice of analytical levels of interconnection of security theory, risk management and other knowledge from the military environment led to mutual interaction and synergy. The aim of this analysis is to describe the possibilities of implementing risk management into the processes of the Armed Forces of the Slovak Republic. For practical purposes, basic steps for implementation of current knowledge in the field and classical approaches for elimination of security risks. In this way, an overview and comparison with the latest approaches that introduce the given knowledge and skills into the training of new professionals is provided. The research also includes an assessment of the current state of the use of risk management in practice and the subsequent publication of recommendations for management and military practice.

**Key words:** Risk Management, Security Risks, Risk Assessment, Risk Management Processes, Armed Forces of the Slovak Republic

### Úvod

Cieľom štúdie je analyzovať aktuálne problémy v oblasti problematiky bezpečnosti s prepojením na problematiku manažérstva rizík, konkrétne bezpečnostných rizík. V nadväznosti na skúmanú problematiku sa autor podrobnejšie dotkne základných teoretických vymedzení v oblasti bezpečnosti,

---

\* doc. Ing. Lubomír Belan, PhD. pôsobí ako vedúci Katedry logistického zabezpečenia, Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika, Demänová 393, 031 01 Liptovský Mikuláš, Slovenská republika, e-mail: lubomir.belan@aos.sk.

DOI: <https://doi.org/10.24040/politickevedy.2023.26.3.159-184>

manažérstva bezpečnostných rizík, ktoré je možné použiť na ich analýzu s výsledkom odporúčaní do praxe.

Autor pri písaní štúdie využil poznatky z mnohých zdrojov domácej a zahraničnej literatúry. V štúdiu sú použité najmä tieto výskumné metódy: metóda analýzy a syntézy, komparácia a dedukcia. Veľká pozornosť autora výskumnej štúdie je upriamená na implementáciu problematiky bezpečnostných rizík, ich dopad na procesy a vedenie ľudí v Ozbrojených silách SR.

Štúdia je určená pre každého, kto sa zaoberá problematikou bezpečnosti. Je vhodná tak pre vrcholový manažment ministerstva obrany Slovenskej republiky (ďalej len MO SR), ako aj pre profesionálnych vojakov a zamestnancov tým, že poskytuje prehľad o problematike manažérstva bezpečnostných rizík. Je využiteľná aj pre záujemcov, ktorých zaujíma vzťah vojenského manažmentu, obrany a bezpečnosti a manažérstva rizík v oblasti vojenstva.

## 1. Vnímanie bezpečnosti z hľadiska oblasti bezpečnostných rizík

Globalizácia a ňou ovplyvnené zmeny v globálnom i regionálnom bezpečnostnom prostredí globalizácie (Marek, 2017), rast symetrických, ale hlavne asymetrických bezpečnostných hrozieb (Jurčák, 2013) v podobe medzinárodného terorizmu, kybernetických útokov na verejné i súkromné inštitúcie, nelegálnej migrácie, cezhraničného organizovaného zločinu a pod., neklesajúci počet vnútroštátnych a medzištátnych ozbrojených konfliktov, ako aj ďalšie zvyšovanie napätia v medzinárodných vzťahoch spôsobujú, že všetky štáty musia v ostatných rokoch oveľa viac myslieť na zaistenie svojej bezpečnosti. (Ivančík, 2019)

Bezpečnosť je v tejto súvislosti potrebné chápať ako trvalý, cyklický a nepretržitý proces potreby reagovania na hrozby a riziká vyplývajúce z okolia (bezpečnostného prostredia) subjektu (štátu). **Korzeniowski** (2005, 2007, 2008) definuje bezpečnosť ako určitý objektívny stav, ktorý spočíva v neprítomnosti ohrozenia, ktorý subjektívne cítia (vnímajú) jedinci alebo skupiny. Význam pojmu bezpečnosť určuje tromi atribútmi: subjekt so svojimi schopnosťami, aktivity; stav – objektívna situácia spočívajúca v chýbajúcom ohrození; subjektívny pocit. Bezpečnosť ako predmet výskumu má multilaterálnu (mnohostrannú) povahu a je niečím viac než súhrnom neprítomnosti ohrozenia. (Korzeniowski, 2013)

**Mohan a Varghese** (2003), na otázky bezpečnosti prevádzky a ľudskej tolerancie voči zraneniam definujú bezpečnosť ako stav, v ktorom sú ohrozenia

a podmienky vedúce k fyzickým, psychickým, psychologickým alebo materiálnym škodám kontrolované kvôli zachovaniu zdravia a dobrého sebedovetomia osôb i celého spoločenstva.

**Hofreiter a Zvaková** definujú úrovne vedeckého poznania v oblasti bezpečnosti ako dosiahnutú úroveň, ktorú formuluje prostredníctvom postulátov teórie bezpečnosti: „*Bezpečnosť je neurčitý, mnohovýznamový pojem, ktorý si vyžaduje explikácie*“, „*Bezpečnosť je jednou zo základných ľudských potrieb*“, „*Bezpečnosť je inherentná vlastnosť každého systému (sociálneho, prírodného alebo technologického), ktorú posudzuje alebo vníma človek (sociálna jednotka)*“, „*Bezpečnosť je vždy spojená s konkrétnym referenčným objektom, procesom alebo subjektom bezpečnosti*“, „*Hodnota bezpečnosti nie je veličinou trvalou, ale sa mení v priestore, ale najmä v čase*“ a pod. (Hofreiter, 2004; Hofreiter, Zvaková, 2019)

**Šimák** a kol. (2006) uvádzajú v spracovanom Terminologickom slovníku krízového manažmentu, že bezpečnosť je *stav spoločenského, prírodného, technického, technologického systému alebo iného systému, ktorý v konkrétnych vnútorných a vonkajších podmienkach umožňuje plnenie stanovených funkcií a ich rozvoj v záujme človeka a spoločnosti.*

**Ivančík** (2022, s.119) zdôrazňuje, „že širšie gnozeologické súvislosti pri skúmaní bezpečnosti, ktorá predstavuje zložitý, vnútorne štruktúrovaný, multifaktorový a hierarchizovaný fenomén, ktorého obsah, štruktúra i funkcie presahujú hranice nielen jedného vedného odboru, ale dokonca i celých vedných disciplín.“

Podľa toho, ako sme v rôznych definíciách uvideli, môžeme podstatu a význam bezpečnosti vnímať (Belan, 2015, s. 12):

- a) ako stav vo vzťahu k nebezpečenstvu, ohrozeniu a riziku – kategória, v ktorej sa chápe *bezpečnosť ako prípustná miera nebezpečenstva (ohrozenia)*, vo svojom absolútnom význame je vyjadrením *neprítomnosti (neexistencie) bezpečnostných rizík s úrovňou vyššou ako prijateľné riziko*, stav, v ktorom sú *riziká odstránené alebo znížené na prijateľnú mieru.*
- b) ako subjektívny pocit – pri ktorom sa daný *objekt necíti byť ohrozený.*
- c) ako schopnosť objektu (subjektu) vytvárať aktivity na vlastnú ochranu:
  - *schopnosť objektu, javu, procesu chrániť svoju podstatu a základnú charakteristiku v podmienkach cieľavedome zameranej, rozvratnej*

a deštruktívnej činnosti, či už zvonka, alebo zvnútra objektu.

- ako *rozhodujúcu podmienku (garant) existencie jedinca (občana), sociálnej skupiny, štátu*, ktorá umožňuje chrániť a rozmnožovať ich materiálne a duchovné bohatstvo.

d) Z právneho hľadiska – *súhrn spoločenských vzťahov, ktoré upravujú právne normy* a ktoré chránia práva a oprávnené záujmy jednotlivcov, sociálnych skupín, organizácií, štátu a životného prostredia.

### 1.1 Bezpečnostné riziká a ich možný dopad na Ozbrojené sily Slovenskej republiky

Bezpečnostné riziko sa vzťahuje na rozhodovanie a konanie toho, kto je ohrozený. Pojem bezpečnostné riziko teda vyjadruje možnosť, pravdepodobnosť uskutočnenia udalosti, ktorú si neželáme. Je javom subjektívnym, zatiaľ čo hrozba je javom objektívnym. Je spojené s rozhodovacím procesom, tzn. voľbou dosiahnutia určitého nami (sebou) definovaného cieľa, napr. ako odvrátiť, alebo aspoň zmierniť nebezpečenstvo hrozby. Jednotlivec musí mať schopnosti a spôsobilosti aby mohlo v spoločnosti efektívne fungovať. Veľmi dôležitou je schopnosť predvídať nebezpečenstvá, tolerovať ich, či inak s nimi narábať a to v biografickom aj politickom zmysle. Narastajúca potreba vyrovnať sa s neistotou sa skôr či neskôr stane príčinou nových požiadaviek na verejné inštitúcie v oblasti vzdelávania, terapie a politiky. (Pieczywok, Majchút, 2021, s. 7)

Bezpečnostné riziko sa spája s rozhodovaním ohrozeného a s tým, aké prijme rozhodnutie (týmto je zároveň poukázané na vzájomný vzťah medzi hrozbou a rizikom). Pojem riziko môžeme interpretovať ako pravdepodobnosť vzniku technogénnych alebo prírodných javov sprevádzaných vznikom, formovaním a pôsobením nebezpečenstiev, pričom dochádza k sociálnym, ekonomickým, ekologickým a iným škodám, alebo ujme na zdraví človeka (t. j. dôsledkom). (Pačaiová a kol., 2018)

Je možné uviesť niekoľko definícií popisujúcich rôzne spôsoby vyjadrenia pojmu riziko: (Zúbková, Matuška, 2008)

- Riziko – je výsledok zabránenia alebo zmierňovania potenciálnych javov.
- Riziko – neurčitosť, spojená a vývojom aktív (investičné riziko).
- Riziko – nebezpečného rozhodnutia.
- Riziko – pravdepodobnosť akéhokoľvek výsledku, odlišného od očakávaného výsledku.
- Riziko – je kombinácia pravdepodobnosti a škody.

Pojem hrozba podľa **Ivančíka** možno definovať „ako blízkosť niečoho nepríjemného, nebezpečného, čomu je vystavený človek a prostredie, v ktorom žije, ako bezprostredné nebezpečenstvo.“ (Ivančík, 2022, s. 129)

**Blišťanová** (2017) definuje riziko nasledovne: „Riziko sa vyskytuje v každom prostredí, či už ide o prostredie verejno-spoločenské, hospodárske, prírodné, či o životné prostredie, ale aj v postavení osobnosti v spoločenskom prostredí. Problematika rizika sa vyvíjala a formovala v širokom spektre rôznych vedných disciplín (disaster manažment, ekonómia, environmentalistika, geografia, sociológia), pričom každá z nich ho chápe a vníma trochu inak.“

**Varecha** vyjadruje vzájomný vzťah medzi hrozbou a rizikom tak, že „hrozba vyjadruje objektívny jav, ktorý je oproti pojmu riziko aktuálnejší, reálnejší, otvorenejší, časovo bližší, obsahovo užší, identifikovateľnejší, „hmatateľnejší“, disponibilnejší, ktorý reálne „negatívne“, či „deštruktívne“ pôsobí na konkrétny jav, systém. Hrozba je teda jav, ktorý reálne a evidentne priamo začína deštruktívne pôsobiť. Ak poznáme riziká, potom môžeme predísť vzniku alebo pôsobeniu hrozieb.“ (Varecha, 2017, s. 577)

„Bezpečnostné riziko teda môžeme definovať ako sociálny jav odvodený od hrozby. Efektívna je len taká bezpečnosť, kde sa na bezpečnosť nevydáva viac, ani menej prostriedkov, než je suma hodnôt neradených rizík. Bezpečnostné riziká (čisté riziká) tvoria špecifickú kategóriu rizík, ktoré majú svoj zdroj v určitom nebezpečenstve.“ (Belan, 2015, s. 31)

Podľa **L. Belana** (2015) sa fyzická bezpečnosť objektu či organizácie odvíja od bezpečnostných rizík. Keby žiadne bezpečnostné riziká neboli, nemusela by sa bezpečnosť vôbec riešiť. Ideálnym cieľom bezpečnostnej politiky by mala byť snaha o modifikáciu všetkých bezpečnostných rizík. To však v praxi nie je možné, pretože modifikovať všetky riziká by stálo nekonečné množstvo opatrení a organizácia má vždy iba obmedzený limit prostriedkov, ktoré môže do svojej bezpečnosti vložiť. Bezpečnostné riziká vo všetkých prípadoch vyjadrujú len mieru ohrozenia, nikdy nepredstavujú príležitosti. Bezpečnostné riziko je preto kombináciou pravdepodobnosti výskytu určitej nebezpečnej udalosti a jej potenciálnych následkov (škody). Rozdelenie bezpečnostných rizík môžeme charakterizovať v závislosti od druhu nebezpečenstva ako zdroja a spôsobov jeho prejavu, ako môžeme bezpečnostné riziká deliť na riziká úmyselného napadnutia (riziká úmyselného ohrozenia bezpečnosti) a na náhodné bezpečnostné riziká (riziká náhodného ohrozenia bezpečnosti).

Nebezpečenstvo (hazard) predstavuje subjektívny pojem, ktorý sa vzťahuje na náhodné možnosti, pri ktorých hmota, priestor, informácie, energie, alebo

spoločne môžu mať vplyv na komplexný systém, čo môže mať určité následky na systém, alebo sa môže partnermi v podnikaní (na úrovni myslenia, citenia alebo inštinktu) v určitej fáze vývoja vnímať negatívne. (Zaplatinskij, 2013)

**L. Belan** (2015) charakterizuje nebezpečenstvo ako akýkoľvek mechanický, biologický, chemický, ekologický, fyzikálny, alebo sociálny faktor, ktorý môže potenciálne spôsobiť zranenie alebo smrť osôb, alebo iných organizmov, škody na majetku, alebo životnom prostredí. Všeobecne možno hovoriť o nasledujúcich možnostiach vzniku nebezpečenstva vo vojenskom prostredí:

1. *prítomnosť akumulovanej energie*, ktorá pri uvoľnení môže spôsobiť škodu; táto uložená energia sa môže objaviť v mnohých podobách: *chemickej, mechanickej, tepelnej, rádioaktívnej, elektrickej atď.*,
2. *prítomnosť nebezpečných látok* – Európska dohoda o medzinárodnej cestnej preprave nebezpečných vecí – ADR (*Accord Européen au transport international des Marchandises par route*) definuje nebezpečné veci ako *látky a predmety*, ktorých preprava je podľa ADR zakázaná, alebo sa povoľuje len za podmienok uvedených v ADR. V rámci železničnej prepravy nebezpečného tovaru sa postupuje podľa „Poriadku pre medzinárodnú železničnú prepravu nebezpečného tovaru RID“. Vo vojenstve sa s takýmito problémami stretávame v rámci prepravy nebezpečných látok a výbušnín.
3. *podmienky pre vznik nebezpečných situácií*, napr.: *obmedzené alebo ohraničené priestory východov, priestory so zníženým obsahom kyslíka, nevhodne umiestnené stanovišťa, opakujúce sa pohyby, nízko visiace alebo vyčnievajúce predmety* a pod. Vo vojenstve sa vyskytujú rôzne situácie napríklad pri manipulácii s technikou, práci v špeciálnych dielňach (budovách), v rámci výcviku vo vojenských priestoroch a pod. Vzhľadom na svoju povahu konštatujeme, že *nebezpečenstvo* zahŕňa niečo, čo by potenciálne mohlo byť škodlivé pre život človeka (vojaka), zdravie, majetok alebo životné prostredie. Medzi tieto nebezpečenstvá, ktoré znamenajú pre vojenskú organizáciu vždy pravdepodobnosť straty, možno zaradiť ďalej najmä nebezpečenstvá: *biologické, chemické, fyzikálne, mechanické, ergonomické, technologické, sociálne (sociálne), psychologické, ekologické a prírodné.*

### **Riziká spôsobené úmyselným konaním**

Riziká spôsobené úmyselným konaním môžu spôsobiť *ujmu úmyselným*

*konaním*. Znamenajú pravdepodobnosť, že dôjde k ohrozeniu chráneného záujmu (hodnoty) kriminálnym činom iných ľudí a veľkosť možných následkov takejto udalosti (napr. pravdepodobnosť a následky vlámania). V podmienkach Ozbrojených síl SR dochádza tak isto ako v iných sektoroch, ktoré sú spôsobené úmyselným konaním, napríklad: fyzické násilie, mobbing<sup>1</sup> a pod. (Dvončová, 2018)

Je dôležité, aby velitelia v takýchto situáciách vedeli využiť poznatky z oblasti manažérstva rizík (umenie riadiť riziká) s cieľom, ako sa majú riadiť tieto javy v podmienkach Ozbrojených síl SR a v prípade ich výskytu ako ich efektívne eliminovať.

Vychádzame z definície podľa **Talbota a Jakemana** že: „*riziko spôsobené úmyselným konaním je **udalosť**, ktorá by mohla viesť k ohrozeniu aktív organizácie, t. j. neoprávnené použitie, strata, poškodenie, prezradenie alebo upravenie aktív organizácie pre zisk, osobný záujem alebo politické záujmy jednotlivcov, skupín alebo iných entít, ktoré predstavujú ohrozenie aktív a zahŕňajú riziko zranenia ľudí. Ohrozenie aktív môže negatívne ovplyvniť organizáciu, jej prevádzkové jednotky a klientov. Z toho dôvodu je posúdenie bezpečnostných rizík dôležitou súčasťou riadenia rizík.*“ (Talbot, Jakeman, 2009)

*Udalosť* v bezpečnostnom význame zahŕňa tie činnosti, ktoré vykonávajú aktéri *zámerne*, na účely, ktoré negatívne ovplyvňujú organizáciu a dosahovanie jej cieľov. Úloha aktérov a zámeru udalostí umožňuje oddelenie týchto rizík od iných oblastí rizík, a to najmä od rizík životného prostredia, prevádzkových rizík a finančných rizík.

Zdrojom úmyselného napadnutia je teda cieľavedome konajúca fyzická osoba, pričom motív takéhoto konania môže byť:

- *politický*, alebo *politicko-vojenský*, vyplývajúci z politických, vojenských alebo ekonomických záujmov štátov (napr. spravodajské služby);
- *ideologický*, viažuci sa na určitý politický a/alebo ideologický systém (napr. politický terorizmus, extrémizmus, náboženský fundamentalizmus, ekologický radikalizmus a pod.);
- *ekonomický*, založený na snahe o bezprácný zisk (kriminálni jedinci a zločinecké skupiny), alebo poškodenie konkurencie (odporcovia,

---

<sup>1</sup> Mobbing a bossing sú termíny súvisiace s pracovným prostredím. V oboch prípadoch ide o druh šikanózneho správania voči zamestnancovi na pracovisku. Rozdiel pritom spočíva: v počte osôb, ktoré šikanu uskutočňujú a vzťahu v rámci pracovného zaradenia medzi uskutočňovateľom šikany a obeťou šikany.



konkurenti, komerčné spravodajské služby);

- *osobný*, vyvolaný napr. pocitom nenávisť, krivdy, vydieraním vlastnej osoby alebo ohrozovaním rodinného príslušníka, povahovými črtami osoby a pod. (Alexander, 2000)

Medzi *riziká spôsobené úmyselným napadnutím* je možné zaradiť:

1. *Sociálnopolitické riziká* – vzbury, pouličné nepokoje a teroristické incidenty (Alexander, 2000), rabovanie – nekontrolované branie cudzích vecí a tovaru počas katastrofickej udalosti, či občianskych nepokojov vrátane vojny v období anarchie, kedy štátne zložky dozerajúce na poriadok nie sú schopné zasiahnuť, poprípade majú rozkaz nezasahovať;
2. *Sociálne riziká* – podľa **Alexandra** (2000) sem patria vzbury, pouličné nepokoje a teroristické incidenty.
3. *Riziká spôsobené úmyselným násilím proti osobám*:
  - a) *fyzické násilie* – úmyselné použitie sily proti inej osobe, bez zákonného oprávnenia, čo môže mať za následok fyzické zranenie, alebo osobnú ujmu, napr. útok na zamestnanca (vojaka), násilie voči skupine, nebezpečné vyhrážanie – vyhrážanie sa smrťou, ťažkou ujmom na zdraví alebo inou ťažkou ujmom takým spôsobom, že to môže vzbudiť dôvodnú obavu u poškodeného alebo jeho blízkej osobe,
  - b) *sexuálne násilie* – forma diskriminácie na základe pohlavia, ktoré má svoje osobité prejavy, príčiny a vyžaduje si preto špecifické spôsoby eliminácie a prevencie. Ide o verbálne, neverbálne alebo fyzické správanie sexuálnej povahy, ktorého úmyslom alebo následkom je, alebo môže byť narušenie dôstojnosti osoby a ktoré vytvára zastrašujúce, ponižujúce, zneučťujúce, nepriateľské, alebo urážlivé prostredie,
  - c) *nefyzické násilie* – správanie, ktoré priamo naruša slobodnú vôľu a sebaúctu iného človeka (vojaka). Nezanecháva síce žiadne viditeľné poranenia, napriek tomu môže byť najhoršou formou násillia, často sa spája s fyzickým násilím. Znamená použitie nevhodných slov alebo správania, ktoré spôsobuje strach alebo predstavuje obťažovanie (narušenie medziľudských vzťahov). Používa sa v osobnom styku, telefonicky, listami, e-mailom, alebo inou formou komunikácie, napr. graffiti.<sup>2</sup> (Jozef, 2023)

---

<sup>2</sup> Graffiti – nemusí sa jednať iba o maľbu sprejmi v pravom zmysle slova. Za graffiti môžeme považovať aj maľbu, ktorá nie je namaľovaná so sprejmi. Bežne sa používajú rôzne valčeky, farby, štetce a pod.

d) *psychické násilie* – psychické násilie, psychický teror, vyhrážky, vulgárna a dotieravá konverzácia; nežiaduce alebo hanlivé poznámky; ohováranie, šikanovanie, kyberšikanovanie (elektronické šikanovanie, cyberbullying<sup>3</sup> (What Is Cyberbullying, 2021), kybermobbing), kybernetické prenasledovanie (online prenasledovanie, kyberstalking), happy slapping<sup>4</sup> (Kohout, Karchňák, 2016) – násilné alebo sexuálne útoky na obeť (často aj náhodne vybrané), ktoré sú natáčané na mobilný telefón, útočníci videá ďalej rozposielajú, alebo zverejňujú na internete a mobbing, čiže psychický teror, intrigy a šikanovanie väčšieho počtu pracovníkov (vojakov). V prípade psychického teroru nadriadeného voči jednotlivcovi nazývaného bossing.

4. *Riziko úmyselného spôsobenia majetkovej ujmy* – úmyselné narušenie bezpečnosti majetku a infraštruktúry vojenskej organizácie, čo môže spôsobiť majetkové škody, napr.:

a) *krádež* – prisvojenie si cudzej veci či hodnoty zmocnením sa tejto veci či hodnoty, napr. *krádež vlámaním* – vniknutie do uzatvoreného priestoru ľstou, nedovoleným prekonaním uzamknutia alebo prekonaním inej zabezpečovacej prekážky, *prostá krádež* – zlodej odcudzí veci, pričom neprekoná žiadne ochranné zabezpečenie, napr. vojde cez odomknuté dvere do miestnosti, alebo ukradne napríklad vojenský materiál (rôzne technické súpravy, vojenské oblečenie, PHM a pod, *krádeže zamestnancami*;

b) *lúpež* (lúpež so zbraňou) – použitie násilia alebo hrozba bezprostredného násilia v úmysle zmocniť sa cudzej veci bez, alebo s použitím zbrane, vo vojenstve môže nastať aj takáto situácia, z dôvodu, že vojaci často plnia rôzne úlohy (v rámci výcviku, služieb a pod.), majú tak ľahší prístup k zbraňam ale aj munícii.

c) *vandalizmus* – úmyselné poškodenie alebo úmyselné zničenie veci, zlomyseľné konanie, napr. páchatel' porozbija okná na budove a pod.,

---

Samozrejme pre tento umelecký výkon môžeme použiť aj iné nástroje, materiály a techniky. Toto je asi bod, kde graffiti prechádza do street art-u.

<sup>3</sup> Kyberšikanovanie je šikanovanie pomocou digitálnych technológií. Môže sa odohrávať na sociálnych sieťach, platformách na zasielanie správ, herných platformách a mobilných telefónoch. Ide o opakované správanie, ktorého cieľom je vystrašiť, nahnevať alebo zahanbiť tých, ktorí sú jeho terčom.

<sup>4</sup> Cyberbullying – ide o dopredu naplánované fyzické napadnutie nič netušiacej obeť, ktoré je spravidla natáčané na mobilný telefón alebo na iné záznamové zariadenie. Záznam je následne zverejnený na internete, príp. ďalej šírený.

- d) *sabotáž* – obvykle utajené a často násilné, úmyselné a plánované narušenie funkčnosti či výkonnosti (dôležitého) zariadenia prostredníctvom jeho poškodenia alebo zničenia;
  - e) *podvod* – obohatenie uvedením niekoho do omylu alebo využitím omylu niekoho a spôsobenie škody na cudzom majetku;
  - f) *sprenevera* – prisvojenie cudzej veci, ktorá bola zverená zamestnancovi a spôsobenie škody na cudzom majetku;
  - g) *špionáž* – ohrozenie utajovanej skutočnosti, vo vojenstve obzvlášť musíme brať do úvahy, že profesionálni vojaci sa často stretávajú s utajovanými skutočnosťami (preto sa vo vojenstve vykonávajú bezpečnostne previerky na rôzne stupne utajenia), cieľom je eliminovať riziká ohľadom úniku utajovaných skutočností;
  - h) *úmyselné porušenie tajomstva* – listového, bankového, tajomstva informácie, tajomstvo neverejného prenosu počítačových dát;
  - i) *ďalšie spôsoby poškodzovania cudzej veci* – záškodníctvo, podpaľačstvo, zničenie, poškodenie cudzej veci a spôsobenie škody na cudzom majetku, fyzické poškodenie informačných a komunikačných technológií, poškodenie technických zariadení (kanalizácia, vodovod, plynovod, vykurovanie, úmyselný výbuch plynu), použitie výbušniny, poškodenie, alebo ohrozenie prevádzky;
  - j) *neoprávnené používanie cudzej veci, či motorového vozidla.*
5. *Riziká spôsobené úmyselným narušením všeobecnej bezpečnosti:*
- a) útok na verejného činiteľa v organizácii v štádiu prípravy alebo pokusu;
  - b) všeobecné ohrozenie.
6. *Riziká spôsobené úmyselným poškodením životného prostredia* – nezákonné nakladanie s odpadkami, vypúšťanie znečisťujúcich látok, znečisťovanie vôd a ovzdušia. (Gurjar, Mohan, 2002)

*Riziká súvisiace s diskrimináciou žien a mužov* (je možné zaradiť do bodu 4 medzi riziká úmyselného násillia proti osobám) – je nutné skonštatovať, že nerovnosti v postavení žien a mužov pretrvávajú takmer vo všetkých oblastiach súkromného a verejného života<sup>5</sup>.

Slovenská republika je zmluvnou stranou záväzných medzinárodných

---

<sup>5</sup> Na odstraňovanie nerovností a podporu rodovej rovnosti vo vyššie uvedených oblastiach sa v medzinárodnom kontexte vypracoval duálny prístup, ktorý predstavuje na jednej strane konkrétne politiky osobitne zamerané na nápravu situácií spôsobených nerovnosťami medzi mužmi a ženami a na druhej strane uplatňovanie rodového hľadiska (gender mainstreaming).

dohovorov, akými sú: Dohovor o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien (1979, New York, OSN, Dohovor CEDAW)<sup>6</sup> a Opčný protokol k Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien.<sup>7</sup> Cieľom Dohovoru CEDAW je odstrániť všetky formy diskriminácie žien<sup>8</sup>, preto dokument upravuje povinnosti, ktoré na ochranu žien pred diskrimináciou musia štáty urobiť. V čl.5 sa od štátov požaduje, aby prijali opatrenia na zmenu spoločenských a kultúrnych vzorov správania sa mužov a žien s cieľom dosiahnuť odstránenie predsudkov a zvykov, ktoré sú založené na myšlienke podradenosti alebo nadradenosti jedného z pohlaví.<sup>9</sup> (Martinská, 2021)

Veľmi dôležitou oblasťou, ktorú je potrebné aktívne riadiť, je oblasť finančných rizík, ktoré negatívnym spôsobom ovplyvňujú efektívne využívanie verejných finančných zdrojov určených na zabezpečovanie obranyschopnosti štátu. Problematike riadenia finančných rizík v rezorte obrany Slovenskej republiky sa venuje **Jirásková** (2017).

Ďalšie sú náhodné bezpečnostné riziká, ktoré predstavujú akékoľvek biologické, chemické, mechanické, environmentálne, ergonomické, fyzikálne, psychologické alebo sociálne faktory, ktoré, ak nebudú riadené, môžu pravdepodobne spôsobiť nebezpečenstvo vo vojenskom prostredí pre ľudí a iné organizmy – smrť, úraz, choroba a stres, majetok – poškodenie majetku a ekonomická strata a životné prostredie – úbytok rastlín a živočíchov, znečistenie a straty vybavenosti.

## Riziká bezpečnosti zdravia pri práci

Hlavným cieľom posudzovania rizík v podmienkach Ozbrojených síl SR pri

---

<sup>6</sup> Dohovor o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien (CEDAW, 1979), ktorý v článku 1 vymedzuje diskrimináciu žien ako „akékoľvek rozlišovanie, vylúčenie alebo obmedzenie na základe pohlavia, ktorého dôsledkom alebo cieľom je narušiť alebo zrušiť uznanie, požívanie vážnosti alebo uplatnenie sa žien, bez ohľadu na ich rodinný stav, na základe rovnosti mužov a žien, ľudských práv a základných slobôd v politickej, hospodárskej, sociálnej, kultúrnej, občianskej alebo inej oblasti.“

<sup>7</sup> Oznamenie Ministerstva zahraničných vecí SR č. 343/2001 Z. z. o prijatí Opčného protokolu k Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien

<sup>8</sup> Všeobecné odporúčanie č. 28 o základných povinnostiach zmluvných štátov podľa článku 2 Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien: Aj keď sa v Dohovore uvádza len diskriminácia z dôvodu pohlavia, z výkladu článku 1 v spojení s článkom 2 písm. f) a článkom 5 písm. a) vyplýva, že Dohovor CEDAW sa týka rodovo podmienenej diskriminácie žien. Uplatňovanie Dohovoru na rodovo podmienenú diskrimináciu jednoznačne vyplýva z definície diskriminácie uvedenej v článku 1.

<sup>9</sup> Opčný protokol k Dohovoru – je považovaný za nástroj garancie ženských ľudských práv, pretože umožňuje fyzickým osobám a inštitúciám podávať sťažnosti na porušovanie ľudských práv Výboru pre odstránenie diskriminácie žien, ktorý ich po prijatí prerokováva.

práci je ochrana zdravia a bezpečnosti zamestnancov. Posudzovanie rizík pomáha minimalizovať možné poškodenie zamestnancov, alebo životného prostredia zavineného pracovnou činnosťou.

Posudzovanie rizík vo vojenských jednotkách a útvaroch pomáha veliteľom udržiavať vojenskú spôsobilosť, schopnosti, ochranu ľudí (vojakov) a pod., ohľadom eliminácie rizík s cieľom dosahovania efektívnych výkonov vo vojenských organizáciách. Posudzovanie rizík môže zvládnuť každý zamestnanec (vojak) na svojom úseku (vojenskej jednotke) aj sám, už aj z toho dôvodu, že svoje pracovisko dobre pozná a prežije na ňom minimálne jednu tretinu dňa. Posudzovanie rizík je aj akosi filozofiou, prístupom, ktorý je potrebné zaviesť v spoločnosti, aby všetci zamestnanci boli zainteresovaní na odhaľovaní toho, čo môže spôsobiť nežiaducu udalosť. Riziká bezpečnosti zdravia pri práci a riziká životného prostredia sú samostatné oblasti, ale často sú prepojené. Jedna z najsilnejších väzieb medzi nimi je, že jediná riziková udalosť môže mať následky vo všetkých oblastiach, aj keď v priebehu rôznych časových rámcov. Napríklad môže nastať nekontrolovaný únik radiácie alebo toxických chemických látok s bezprostredným krátkodobým dopadom na bezpečnosť, dlhšie trvajúce zdravotné následky a ešte oveľa dlhodobejší vplyv na životné prostredie. Riziká BOZP predstavujú nasledujúce skupiny rizík: fyzikálne, mechanické, ergonomické, biologické a chemické riziká.

V podmienkach Ozbrojených síl SR sú veľmi významné personálne riziká, pretože sú závislé od odborných poznatkov a pracovných schopností kľúčových zamestnancov. Termín „*personálne riziká*“ sa vzťahuje na riziká pre činnosti v organizácii, ktoré sa týkajú, alebo sú spôsobené s jej personálom. Tieto riziká môžu znamenať pre vojenskú organizáciu stratu kľúčových zamestnancov. Medzi personálne riziká môžeme zahŕňať: únavu a vyčerpanie, nehody a choroby, zastaranú alebo nedostatočnú odbornú kvalifikáciu, osobné spory a spory súvisiace so zamestnaním, úniky informácií alebo krádeže a v neposlednej miere syndróm vyhorenia (burn-out syndrome).<sup>10</sup>

Medzi environmentálne riziká (životného prostredia) v podmienkach Ozbrojených síl SR je možné zaradiť skutočné, alebo potenciálne nepriaznivé účinky emisií, odpadu, vyčerpávania zdrojov, ktoré vznikajú z aktivít vojenskej organizácie. Environmentálne riziká môžu vážne negatívne ovplyvniť finančné zdroje vojenskej organizácie a jeho schopnosť dosiahnuť vytýčené ciele. Medzi

---

<sup>10</sup> Syndróm vyhorenia je súbor príznakov, ktorý je nesmierne variabilný a prejavuje sa množstvom psychických a psychosomatických problémov pacienta.

environmentálne riziká v podmienkach vojenstva je možné zaradiť riziká ako znečistenie vonkajšieho a vnútorného ovzdušia, znečisťovanie vody, chemické nebezpečenstvo (použitie otravných látok), chemikálie narušujúce endokrinný systém, elektronický odpad, žiarenie (rádioaktívne zdroje v pôde, vode a vzduchu vyplývajúce z využívania prirodzene rádioaktívnych materiálov v ozbrojených silách).

**Šimák** (2006) uvádza, že medzi environmentálne riziká patrí: emisia nebezpečných látok do ovzdušia, znečisťovanie vodných tokov, znečisťovanie spodných vôd, produkcia komunálneho a priemyselného odpadu, kontaminácia pôdy, únik toxických a nebezpečných látok, neúmerne využívanie energetických zdrojov (energetická náročnosť výroby), využívanie vzácnych a nereprodukovateľných materiálov, poškodzovanie prírody výstavbou hospodárskej, energetickej a dopravnej infraštruktúry, poškodzovanie prírody výstavbou ľudských obydlií a rekreačných zariadení, neúmerne odlesňovanie, nevhodne budované vodohospodárske diela, neprímeraná ťažba surovín, negatívne dôsledky globálneho otepľovania. V Ozbrojených silách SR v rámci používania vojenskej techniky, prác na rôznych vojenských zariadeniach, vojenského výcviku, výkonu služby a pod. veliteľia musia dodržiavať všetky zákony a nariadenia ohľadom eliminácie environmentálnych rizík (zabráneniu uniknu PHM, olejov a mazív a pod.).

Požiar je nekontrolovateľný oheň, pri ktorom dochádza k usmrteniu osôb alebo zvierat, ku škodám na materiálnych hodnotách alebo životnom prostredí, alebo k bezprostrednému ohrozeniu osôb, zvierat, materiálnych hodnôt alebo životného prostredia. Vzniká zvyčajne buď v dôsledku technickej chyby, prírodného nešťastia alebo úmyselným zapálením (podpaľačstvo). (Belan a kol., 2014)

Podľa Zákona č. 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva sa pod haváriou rozumie mimoriadna udalosť, ktorá spôsobí odchýlku od ustáleného prevádzkového stavu, v dôsledku čoho dôjde k úniku nebezpečných látok, alebo k pôsobeniu iných ničivých faktorov, ktoré majú vplyv na život, zdravie alebo na majetok. V dôsledku toho dôjde k zničeniu alebo poškodeniu nejakého stroja, dôležitého prístroja, budovy, technologického celku, ľudského zdravia alebo života, k rozsiahlym ekologickým alebo hospodárskym škodám a pod. Zvláštnym prípadom havárie je požiar (nie však prírodný požiar). V podmienkach Ozbrojených síl SR v rámci cvičení vo vojenských priestoroch je častým javom, že požiare môžu vznikať pri plnení palebných, ale aj iných úloh (strelba z ručných zbraní, strelba delostrelectva a letectva, trhacích prác a pod.).

Vzhľadom na technologické riziká, ktoré sa môžu vyskytovať v podmienkach Ozbrojených síl SR, je možno zaradiť najmä: úniky nebezpečných látok zo stacionárnych a mobilných zdrojov (PHM, oleje a pod.), únik rádioaktívneho odpadu alebo iného nebezpečného odpadu pri jeho likvidácii, únik ropných látok, veľké požiare v objektoch, požiare vojenských skladov a pod., havárie rôznych zariadení, v leteckej, železničnej a cestnej doprave, narušenie informačných sietí. Medzi riziká spôsobené inými nebezpečenstvami je možné zaradiť najmä statickú elektrickú energiu, prívod inej ako elektrickej energie, chyby inštalácie, extrémne teploty, požiar, blesk, výbuch, hluk.

V súčasnosti sa používajú vo vojenskej praxi tzv. bezpečnostné opatrenia (pri práci s technikou, výcviku a pod.) v záujme predchádzania neželaným javom a pred samotným procesom (činnosťou, výcvikom) sa vždy vykonáva poučenie vojakov o bezpečnosti. V rámci plnenia náročných úloh musia profesionálni vojaci brať do úvahy bezpečnostné riziká a pristupovať k nim zodpovedne, vzhľadom na zabezpečenie bezpečnosti vojsk ohľadom ochrany zdravia, majetku a pod. V rámci vojenského výcviku, pri presunoch a plnení ďalších náročných úloh v mierovom živote, ale aj v rôznych typoch operácií je potrebné neustále dodržiavať prísne pravidlá, ktoré slúžia na elimináciu rizík spojených s ich výkonom (možné riziká – zásah elektrickým prúdom počas presunu po železnici, manipulácia s vojenskou technikou pri ktorej sa používajú vysokonapäťové elektrické zariadenia, vojenská technika, ktorá má hydraulické systémy, nariadenie a techniku, manipulácia s muníciou, činnosť počas vedenia paľby a pod.).

Riziká ktoré sa vyskytujú v prírode chápeme ako udalosti, ktoré môžu mať negatívny vplyv na ľudí a životné prostredie. Následkom pôsobenia prírodných rizík môže nastať živelná pohroma, havária alebo katastrofa. V rámci takéhoto typu rizík, sa Ozbrojené sily SR podieľajú na plnení náročných úloh na odstraňovaní ich dôsledkov. Ako príklad môžeme uviesť z nedávnej minulosti účasť vojakov na odstraňovaní dôsledkov prírodných rizík. Okrem ich primárnych dopadov majú na prostredie aj sekundárne, či terciálne dopady, preto okamžitý zásah na mieste vzniku udalosti je najdôležitejším krokom ako zabrániť alebo zmierniť dopady tzv. domino efektu na okolie. (Šimák, 2006)

Ozbrojené sily SR plnia náročné úlohy aj počas nevojenského ohrozenia

v spolupráci s Integrovaným záchranným systémom.<sup>11</sup> Nevojenské ohrozenia v podmienkach SR ako migrácia utečencov, terorizmus, kriminalita, ekonomické (sociálne) problémy, ekologické a prírodné katastrofy sa stali na začiatku 21. storočia najviac diskutovanými celosvetovými problémami. V súčasnosti majú prioritu v bezpečnostnej politike vojenské ale aj nevojenské hrozby, ktoré svojou aktivitou negatívne vplyvajú na bezpečnostné prostredie. V Slovenskej republike sa v súčasnosti z hľadiska vnútorného bezpečnostného prostredia do popredia dostávajú hlavne hrozby ako menšinový extrémizmus, zvyšovanie etnického napätia, problematika rómskych komunít, korupcia, potreba diverzifikácie priemyslu, energetických surovín a ich dodávok, organizovaný zločin. Avšak nesmieme zabúdať ani na terorizmus, živelné pohromy, havárie a katastrofy. (Zibrík, 2011; Mušinka 2022)

### **Bezpečnosť objektov a s ňou spojené riziká**

Objekty sa môžu podľa účelu a určenia deliť na rôzne priestory s rôznou intenzitou rizika. Pod pojmom priestory možno chápať všetky priestory vo vojenskej organizácii, ktoré má vo svojej správe, napríklad vojenský útvar alebo zariadenie, park vojenskej techniky, vojenské letisko, vojenská škola a pod., areál – vymedzená časť územia, napr. pozemky so stavbami, areál výcvikového priestoru a pod. a vnútorné priestory budov, napr. miestnosti, schodiská, terasy, balkóny, výťahy a pod.

Medzi vonkajšie riziká bezpečnosti objektov (priestorov) možno zaradiť najmä: úmyselné napadnutie osôb, napr. teroristický incident, nebezpečné vyhrážanie, vydieranie, podozrivú poštovú zásielku, otravu vody alebo potravín, kyberšikanovanie, kybernetické prenasledovanie a pod., úmyselné spôsobenie majetkovej ujmy, napr. krádež, lúpež, vandalizmus, sabotáž, zničenie alebo poškodenie cudzej veci, podvod, špionáž, podpaľačstvo, poškodenie IKT, poškodenie inžinierskych sietí a pod., úmyselné poškodenie životného prostredia, náhodné prírodné riziká, napr. prírodný požiar, lavíny, povodne a záplavy, zemetrasenie, sopečná činnosť, búrka, blesk, víchrica, veterná smršť, krupobitie, tornádo, extrémna horúčava a sucho, extrémna zima (chlad), extrémne sneženie, zamorenie vody a kontaminácia potravín a pod.

Medzi vnútorné riziká bezpečnosti objektov (priestorov) možno zaradiť

---

<sup>11</sup> Zákon, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 129/2002 Z. z. o integrovanom záchrannom systéme v znení zákona č. 579/2004 Z. z. a ktorým sa mení zákon č. 95/2002 Z. z. o poisťovníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov



najmä: činnosť vlastných zamestnancov, napr. krádež, pomoc vonkajšiemu páchatelovi pri preniknutí do chráneného priestoru, sprenevera, úmyselné porušenie tajomstva, zneužitie osobných údajov, záškodníctvo, podpaľačstvo, zničenie, poškodenie cudzej veci a spôsobenie škody na cudzom majetku, inžinierskych sietí, ohrozenie prevádzky a pod., fyzikálne, mechanické, ergonomické, biologické a chemické riziká vo vnútornom prostredí, ktoré majú vplyv najmä na bezpečnosť práce, personálne riziko pre utajované skutočnosti, environmentálne riziká, napr. znečistenie vonkajšieho a vnútorného prostredia, vody, E-odpad, žiarenie a pod., riziká vnútorného požiaru, napr. skrat na elektroinštalácii, zanesené komíny, chybné elektrické spotrebiče a pod., technologické riziká, napr. výbuchy, únik nebezpečných látok, únik rádioaktívneho odpadu alebo iného nebezpečného odpadu pri jeho likvidácii, únik ropných látok a pod., riziká mechanického ohrozenia, napr. straty stability, riziká spôsobené padajúcimi alebo odletujúcimi predmetmi, riziká spôsobené povrchmi, hranami alebo rohmi, riziko nekontrolovateľných pohybov a pod., riziká spôsobené inými nebezpečenstvami, napr. statická elektrická energia, chyby inštalácie, extrémne teploty, slabé osvetlenie a pod. a stavebné a konštrukčné riziká. (Belan, Belan, 2014)

V rámci riadenia rizík je čím ďalej viac potrebné venovať v podmienkach vojenstva pozornosť používaniu IKT, ktoré prinášajú spoločnosti (vo vojenstve nevynímajúc) množstvo pozitív, napríklad v podobe rapidného zrýchlenia komunikácie a výmeny informácií (informácie a používanie IKT sú dôležitou súčasťou velenia a riadenia vo vojenstve), zároveň však ide o dvojsečnú zbraň. Závislosť modernej spoločnosti na nich totiž neustále stúpa a preto jej potrebné venovať veľkú pozornosť *nebezpečenstvám a rizikám*, ktoré so sebou už zmienená závislosť spoločnosti na nich prináša (napr. kybernetická bezpečnosť a pod.). IKT totižto skutočne zásadným spôsobom ovplyvňujú všetky aspekty života našej spoločnosti a majú enormný dosah na všetky sféry spoločenskej existencii. (Ivančík, 2021)

## **2. Riadenie bezpečnostných rizík v podmienkach Ozbrojených síl Slovenskej republiky**

Predpokladom zachovania bezpečnosti referenčného objektu je včas a správne vyhodnotiť a následne aj reagovať na reálne či potenciálne bezpečnostné hrozby a riziká. Kľúčovým faktorom pri vyhodnocovaní bezpečnostných hrozieb a rizík je dôkladná analýza rizika. (Mušinka, 2020)

Výstupy analýzy predstavujú rozhodujúci základ pre voľbu stratégie zachovania alebo zvyšovania bezpečnosti referenčného objektu a sú tiež východiskom pre objektívne rozhodovanie a stanovenie priorit v oblasti bezpečnostnej politiky vo vojenských podmienkach. Efektívne používanie problematiky manažérstva rizík veliteľmi (náčelníkmi), môže byť vďaka svojmu osobitnému postaveniu vo vojenskom manažmente veľkým prínosom vo velení a riadení vojenským jednotkám. Ozbrojené sily SR majú svoje špecifiká, ktorými sa líšia od ostatných civilných organizácií, a to svojou hierarchickou štruktúrou, postupmi, procesmi a dosahovaním cieľov, i keď sa často môže javiť táto problematika ako príbuzná. Vo väčšina armád NATO sa v súčasnej dobe kladie náležitá pozornosť na riadiace prvky (veliteľov) na všetkých úrovniach velenia a riadenia ohľadom vzdelávania v problematike manažérstva rizík a čoraz viac sa využívajú aj prínosy z civilného prostredia, ktoré sú svojou špecifickosťou využiteľné v podmienkach Ozbrojených síl SR.

Problematika manažérstva rizík sa vo vojenských podmienkach využíva predovšetkým v rámci plánovacích procesov výcvikov (vo vojenských operáciách) (Kompan, Hrnčiar, 2021), ale aj v bežnom mierovom živote (plnenie každodenných úloh) v ktorých bezpečnostné riziká môžu viesť k škodám na majetku štátu, alebo ujme na zdraví a v krajnom prípade smrti jednotlivca, alebo skupiny ľudí. Povinnosťou každého riadiaceho funkcionára v štruktúre Ozbrojených síl SR je v rámci svojej zodpovednosti, právomoci a kompetencii pri plánovaní takýchto činností postupovať tak, aby bolo zabezpečené splnenie cieľov a predovšetkým s výsledkom, čo najmenšieho (minimálneho) ohrozenia všetkými možnými rizikami, ktoré môžu v rôznych situáciách nastať.

Vojenský plánovací proces sa realizuje na všetkých organizačných úrovniach (štruktúrach) v Ozbrojených silách SR. Na príprave (plánovaní) výcviku jednotiek sa podieľajú velitelia a štáby. Plánovanie výcviku je podmienené kompetenciami jednotlivých funkcionárov, ktorí sa vo veci angažujú len do výšky svojich právomocí. Preto sa napríklad môže stať, že na plánovaní výcvikov (predovšetkým tých medzinárodných) sa podieľa viacero dôstojníkov z rôznych stupňov velenia a riadenia a môže dochádzať k nedostatočnej spolupráci. To podmieňuje vznik hluchých miest, na ktoré sa pri nedostatočnom plánovaní nemyslelo, a tým sa vytvára živná pôda pre vznik bezpečnostných rizík. Tu vidíme veľký priestor na efektívnejšie poznanie a využívanie problematiky manažérstva rizík.

Už od čias prvých armád výcvik znamenal zdokonalenie, preverenie funkčnosti daného prvku a spoznanie potenciálu možného využitia vojenských

jednotiek. Je možné konštatovať, že v súčasnosti sa neustále zvyšujú nároky na veliteľov ohľadom efektívnejšieho využívania pridelených prostriedkov (Hrnčiar, Kompan, 2023), s ktorými sa úzko spájajú aj bezpečnostné riziká. Bezpečnostné riziká taktiež vznikajú pri vykonávaní rutinných činností nielen v rámci výcviku ale i plnení bežných úloh v pracovnom živote vo vojenských jednotkách, kedy môže dochádzať k zlyhaniu ľudského faktoru a následne k udalosti narušujúcej priebeh, výsledok, danej činnosti. Na elimináciu takýchto rizikových faktorov môže výrazne prispieť dodržovanie a využívanie princípov problematiky manažérstva rizík.

Manažérstvo rizika je preto jedným z dôležitejších problémov, ktorým dnes vojenské organizácie čelia. Je dôležitou súčasťou každého strategického riadenia organizácie. Predstavuje proces, prostredníctvom ktorého sa organizácie venujú rizikám spojeným s činnosťami organizácie, s cieľom dosiahnuť trvalý prospech z každej jednotlivaj a súhrne zo všetkých činností organizácie.

V tejto súvislosti konštatujeme, že posudzovanie rizík patrí medzi časť manažérstva rizika, ktorá poskytuje štruktúrovaný proces, pri ktorom sa zisťuje, ako môžu byť ovplyvnené ciele vojenskej organizácie a pomocou ktorej sa identifikujú, analyzujú a hodnotia riziká v zmysle následkov a ich pravdepodobnosti predtým, než sa rozhodne, či je potrebné ďalšie zaobchádzanie s rizikom (bezpečnostných rizík). (Belan, Mišík, 2022)

### **3. Odporúčania do praxe ohľadom možnosti rozšírenia manažérstva rizík v Ozbrojených silách SR**

Neustále zmeny prebiehajúce v Ozbrojených silách SR, dynamický rozvoj v oblasti vedy, techniky, informatiky a iných moderných odvetviach, predurčujú aj ďalšie smerovanie, z hľadiska toho, čo sa má v budúcnosti dosiahnuť. Ide najmä o zavádzanie nových systémov, infraštruktúry a iné dôležité oblasti každodenného života ozbrojených síl, v ktorých je možné úspešne využiť problematiku manažérstva rizík. Z tohoto dôvodu je potrebné zvýšiť úsilie na efektívne využívanie problematiky manažérstva rizík v širšom rozsahu, než doteraz.

Bezpečnostné riziká sa môžu vyskytovať v rôznych oblastiach činnosti Ozbrojených síl SR. V súčasnosti existujú v Ozbrojených silách SR rôzne interné dokumenty (postupy) – tzv. bezpečnostné opatrenia, preto je potrebné, aby ich velitelia poznali a využívali v praxi. Tieto dokumenty nie sú formalizované, na

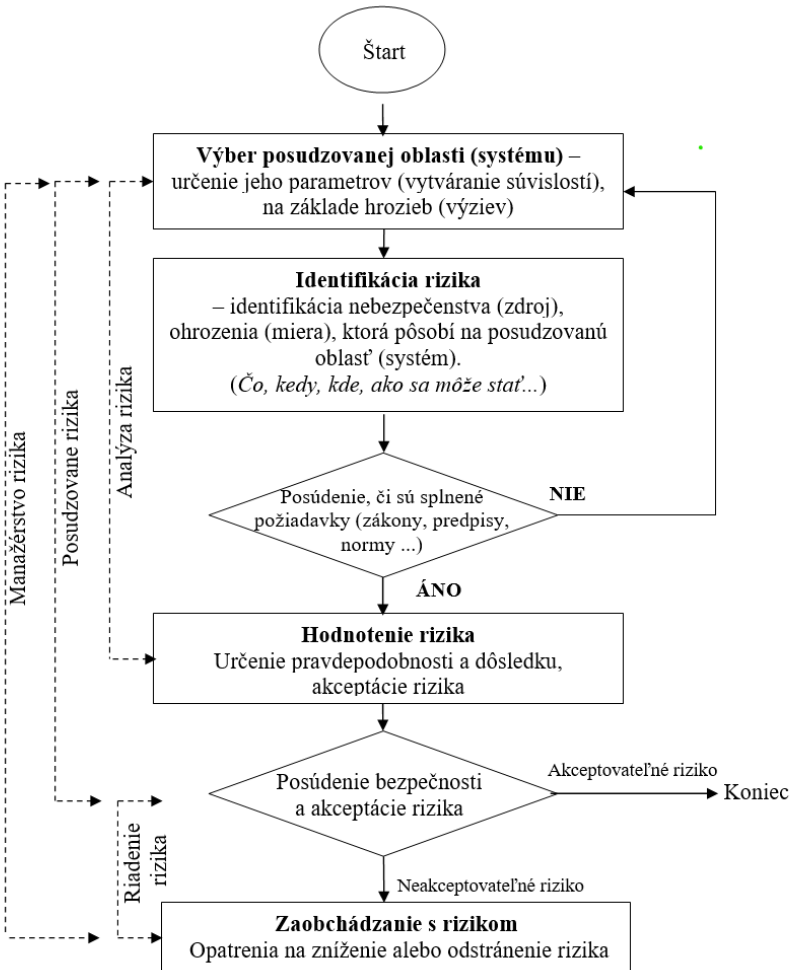
vojenských útvaroch a zariadeniach si ich väčšinou velitelia tvoria sami (vo vojenských predpisoch sa spravidla uvádzajú bezpečnostné opatrenia súvisiace s konkrétnou riešenou problematikou).

Ďalšie oblasti (systém) v podmienkach vojenstva, v ktorých je potrebné aplikovať problematiku manažérstva rizík vo vojenstve, napríklad:

- výstavba ozbrojených síl,
- organizačných štruktúr MO SR, GŠ OS SR, pozemných síl, vzdušných síl, špeciálnych síl a ďalšie,
- zabezpečenie zdrojov, vojenskej logistiky, výcviku, vzdelávania,
- civilného núdzového plánovania napr. podpora preventívnych krízových opatrení a systému riadenia,
- podpora pri zabezpečovaní nevojenských krízových situácií,
- podpory pri zabezpečení v operáciách (misiách a pod.) podpory a ochrane obyvateľstva počas vojny,
- zabezpečenie spôsobilostí v materiállovej oblasti a ďalšie.

Všeobecná schéma riadenia rizika (Božek, Urban, 2008), ktorá sa môže uplatniť ako možný postup použitia procesu manažérstva rizík vo vojenskej organizácii (obrázok 1).

Obrázok 1: Schéma riadenia rizika



Zdroj: vlastné spracovanie – upravené podľa Božek, Urban, 2008

Na základe vykonanej analýzy sme identifikovali oblasti, v ktorých by bolo potrebné implementovať problematiku riadenia rizík uvedených vyššie v texte. V tabuľke 1 uvádzame príklady niektorých vybraných oblastí možného vzniku a popisu rizík v ozbrojených silách.

**Tabuľka 1:** Príklad popisu rizík vo vybraných oblastiach praxe v ozbrojených silách

<b>Výber posudzovanej oblasti</b>	<b>Identifikácia konkrétnej oblasti na základe hrozieb (výziev)</b>	<b>Hodnotenie rizika Čo, kedy, kde, ako sa môže stať...</b>	<b>Posúdenie rizika Akceptácia rizika</b>	<b>Riziká Je potrebné spracovať písomný dokument, ako budeme zaobchádzať s rizikami</b>
<b>Výstavby ozbrojených síl</b>	- Reorganizačné zmeny na všetkých organizačných stupňoch - a ďalšie.	- Vysoká fluktuácia prof. vojakov - Nezujem o službu v OS - a pod.	- Dopady v personálnej ekonomickej oblasti	- Nenaplnenosť schválených tabuliek počtov - Odchodovosť profesionálnych vojakov - Nezujem mládeže o službu v OS - a pod.
<b>Výcviku</b>	- Školenia a výcvik	- Nedostatočná odborná príprava	- Neobsadené miesta inštruktorov určených na školenie	- Nedostatočný odborne kvalifikovaný personál - a pod.
<b>Vojenskej logistiky</b>	- Organizovanie a účasť na medzinárodných cvičeniach - a ďalšie.	- Environmentálny manažment - a pod.	- Pripravenosť jednotiek	- Znečistenie prírody - a pod.
<i>a ďalšie</i>	- Presuny a premiestnenia (účasť v misiách). - a ďalšie	- Nedostatok prepravných kapacít - a pod.	- Zvýšené náklady na externých prepravcov - Zátťaž na komunikácie - a pod.	- Nedostatok špeciálnej techniky - Zvýšenie rozpočtu - Preťažena logistická podpora - a pod.

Zdroj: Vlastné spracovanie

## Záver

Zvládanie problematiky manažerstva rizík je v dnešnom svete veľmi dôležitou súčasťou výbavy poznatkov profesionálnych vojakov. V súčasnosti existuje rad rôznych zdrojov (publikácie, elektronické odkazy a pod.) a rôznych návodov, ktoré sú ale väčšinou zamerané na podnikovú sféru. Preto je dôležité venovať pozornosť problematike manažerstva rizika, jej špecifikám a možnostiam ich využívania vo vojenských podmienkach. V súčasnosti sa niektoré procesy ohľadom manažerstva rizika uplatňujú v praxi aj podľa úrovne

poznatkov jednotlivých veliteľov. Je potrebné pripravovať budúcich veliteľov v rámci vzdelávania problematiky manažérstva rizík na konkrétne vojenské problémy v súvislosti s potencionálnymi bezpečnostnými rizikami, s ktorými budú konfrontovaní v reálnej praxi (v rámci výcviku, manipulácie s muníciou, logistikou, presunoch a pod.). Dôležité je aj skúmanie dopadov týchto javov (rizík) a uvedomovania si dopadov na práci veliteľov a pod.

Je potrebné konštatovať, že velitelia, ktorí nevenujú dostatočnú pozornosť tejto problematike, môžu spôsobiť Ozbromeným silám SR závažné problémy, ktoré môžu mať rôzne dôsledky. Preto základným predpokladom zvládnutia vojenskej profesie by malo byť zodpovedajúce vzdelanie, pedagogicko-psychologická príprava, morálno-vôľové vlastnosti, veliteľ by mal byť nadpriemerne fyzicky zdatný, mal by mať manažérske schopnosti a zručnosti. Tieto skutočnosti by mali byť obsahom ďalších odborných diskusií v rámci analýz a tvorieb koncepcie vojenského vzdelávania, či už vysokoškolskej prípravy, kariérneho vzdelávania a najmä celoživotného vzdelávania.

Je nevyhnutné naďalej venovať problematike manažérstva rizík adekvátnu pozornosť aj v rámci skvalitňovania prípravy príslušníkov OS SR, ktorí pôsobia (budú pôsobiť) v misiách, ale aj v mierovom živote a vytvárať tak lepšie predpoklady pre prevenciu v rámci uplatňovania zásad manažérstva rizík vo vojenskej praxi.

### Literatúra:

- ALEXANDER, D. 2000. *Confronting Catastrophe: New Perspectives on Natural Disasters*. Dunedin Academic Press Ltd. ISBN: 978-19-0354-400-6.
- BELAN, L. 2015. *Bezpečnostný manažment – Manažérstvo rizika*. Žilinská univerzita v Žiline/EDIS – vydavateľstvo Žilinskej univerzity. 201 s. ISBN 78-80-554-1163-7
- BELAN, L., BELAN, L. 2014. *Bezpečnostné riziká*. Zborník z 19. medzinárodnej vedeckej konferencie Riešenie krízových situácií v špecifickom prostredí. Fakulta špeciálneho inžinierstva ŽU, Žilina, 20. - 21. máj 2014. ISBN 978-80-554-0875-0
- BELAN, L., MIŠÍK, J. 2022. *Posudzovanie rizika – identifikácia, analýza a hodnotenie rizika* [elektronický dokument] In: Národná a medzinárodná bezpečnosť 2022 [elektronický dokument] : Zborník príspevkov z 13. medzinárodnej vedeckej konferencie. - Liptovský Mikuláš : Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika, 2022. - ISBN 978-80-

8040-631-8. s. 26 - 38.

- BLIŠŤANOVÁ, M. 2017. *Bezpečnostné riziká a ich komplexné hodnotenie v podmienkach Slovenska*. Zborník zo XVII. Medzinárodnej konferencie, 14.-15.marca 2017, Bratislava, Žilina Strix et SSŽP, Edition ESE-33, ISBN 978-80-89753-15-4
- BOŽEK, F., URBAN, R. 2008. *Management rizika - Obecná časť*. 1. vyd. Brno: Univerzita obrany, 2008. 145 s. ISBN 978-80-7231-259-7
- DVONČOVÁ, M. 2018. *Správne právo Mobbing a bossing – šikana na pracovisku.* [online]. [citované 2023-07-08]. Dostupné na internete: <https://www.pravnenoviny.sk/mobbing-a-bossing-sikana-na-pracovisku>
- GURJAR, B. R., MOHAN, M. 2002. *Analýza rizika pre životné prostredie: problémy a perspektívy v rôznych krajinách*. In: *Riziko: zdravie, bezpečnosť a životné prostredie*.
- HOFREITER, L. 2004. *Bezpečnosť, bezpečnostné riziká a ohrozenia*. Žilina: EDIS – vydavateľstvo ŽU. ISBN 80-8070-181-4.
- HOFREITER, L., ZVAKOVÁ, Z. 2019. *Teória bezpečnosti*. Europejska Federacja dla Bezpieczeństwa: Wydawca EAS, 2019. ISBN 8361645357, 9788361645351
- HRNČIAR, M., KOMPAN, J. 2023. *Factors Shaping the Employment of Military Force from the Perspective of the War in Ukraine*. In *Vojenské rozhledy*, 32 (1), 2023, pp. 069-082. Dostupné na DOI: <https://doi.org/10.3849/2336-2995.32.2023.01.069-082>
- IVANČÍK, R. 2021. *Informačná vojna – jeden z multidisciplinárnych fenoménov súčasnej ľudskej spoločnosti*. In *Politické vedy*, 2021, roč. 24, č. 1, s. 135 - 152. ISSN 1335-2741. Dostupné na: <https://doi.org/10.24040/politickevedy.2021.24.1.135-152>
- IVANČÍK, R. 2019. *Aktuálne trendy v oblasti vojenských výdavkov vo svete*. In *Národná a medzinárodná bezpečnosť – zborník vedeckých a odborných prác z 10. medzinárodnej vedeckej konferencie*. Liptovský Mikuláš : Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika, 2019, s. 176-184. ISBN978-80-8040-582-3
- IVANČÍK, R. 2022. *Bezpečnosť. Teoreticko-metodologické východiská*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2022. 239 s. ISBN 978-80-7380-873-0
- JIRÁSKOVÁ, S. 2017. *Financial risk management*. In *Revista Academiei Fortelor Terestre*, Vol. 22, 2017, Nr.4 (88), p. 276 - 280. ISSN 1582-6384. Dostupné na: <https://doi.org/10.1515/raft-2017-0037>
- JOZEF. 2023 *Graffiti, graffity, grafity, grefity – Ako sa to píše*, 2023 [online].



- [citované 2023-07-08]. Dostupné na internete: <https://www.artattack.sk/08/graffiti-graffity-grafity-grefity-ako-sa-to-pise/>
- JURČÁK, V. 2013. *Asymetrické hrozby v bezpečnostnom prostredí 21. storočia*. In *Bezpečnostné fórum 2013 – zborník vedeckých prác z medzinárodnej vedeckej konferencie*. Banská Bystrica : Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov Univerzity Mateja Bela, 2013, s. 614 - 623. ISBN 978-80-557-0497
- KOMPAN, J., HRNČIAR, M. 2021. Security force assistance advisory team – inputs and outcomes. In *Vojenské rozhledy*, 30 (2), 2021, pp. 055-069. Dostupné na: <https://doi.org/10.3849/2336-2995.30.2021.02.055-069>
- KORZENIOWSKI, L. F. 2005. *Securitology. The concept of safety*. In: *Comunikations*, No 3, s. 20 - 23. Dostupné na: <https://doi.org/10.26552/com.C.2005.3.20-23>
- KORZENIOWSKI, L. F. 2008. *Sekuritologie v procese stávání se vědou*. In: *Obrana a strategie 1/2008*. Univerzita obrany Brno. ISSN 1214-6463. Dostupné na: <https://doi.org/10.3849/1802-7199.08.2008.01.113-123>
- KORZENIOWSKI, L. F. 2007. *Securitologia na początku XXI wieku. „Securitologia/Securitology/Секьюритология”* Zeszyty Naukowe European Association for Security, nr. 6. Kraków.
- KORZENIOWSKI, L. F. 2013. *Teoretické a metodologické aspekty výskumu bezpečnosti*. In: *Politické vedy*. Roč. 16, č. 3. ISSN 1335 – 2741. Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov, UMB Banská Bystrica.
- KOHOUT, R., KARCHŇÁK, R. 2021. *Bezpečnosť v online prostredí*. Karlovy Vary: Biblio Karlovy Vary, 2016. ISBN 978-80-260-9543-9. [online]. [citované 2023-07-08]. Dostupné na internete: <https://lnk.sk/ysw6>
- MAREK, J. 2017. *Globalizácia ako aktér medzinárodnej bezpečnosti 21. storočia*. In *Národná a medzinárodná bezpečnosť – zborník vedeckých a odborných prác z 8. medzinárodnej vedeckej konferencie*. Liptovský Mikuláš : Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika, 2016, s. 297 - 303. ISBN 978-80-8040-551-9
- MARTINSKÁ, M. 2021. *Analýza záväzkov Slovenskej republiky v oblasti obrany v kontexte rodovej rovnosti a dodržiavania ľudských práv žien = Analysis of commitments of the Slovak Republic in the field of defense in the context of gender equality and respect for human rights of women* [elektronický dokument] In: *Politické vedy* [print, elektronický dokument] : časopis pre politológiu, najnovšie dejiny, medzinárodné vzťahy, bezpečnostné štúdiá. - ISSN 1335-2741. - ISSN 1338-5623. - Roč. 24, č. 3 (2021), s. 69 - 108. - Web of Science.

- Dostupné na: Doi: 10.24040/politickevedy.2021.24.3.69-108
- MOHAN, D. – VARGHESE, M. 2003. *Injuries in South-East Asia Region: Priorities for Policy and Action*, SAERO, World New Delhi.
- MUŠINKA, M. 2020. *Možnosti hodnotenia bezpečnostných hrozieb* In: *Vojenské reflexie* [elektronický dokument]. - ISSN 1336-9202 - Roč. 15, č. 1 (2020), s. 82 - 98.
- MUŠINKA, M. 2022. *Analýza stratégie vnútornej bezpečnosti EÚ - smerom k európskemu bezpečnostnému modelu* In: *Národná a medzinárodná bezpečnosť 2022* [elektronický dokument] : zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej. Liptovský Mikuláš : Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika, 2022. - ISBN 978-80-8040-631-8. - s. 227 - 242.
- PAČAIOVÁ, H., KOTIANOVÁ, Z., GLATZ, J., BALÁŽIKOVÁ, M. 2016. *Metódy posudzovania rizík v rozhodovacích procesoch*. Košice: BEKI design, 2016. Edícia vedeckej a odbornej literatúry. ISBN 978-80-553-3033-4 In: *Metódy analýzy rizika – Bezpečnostné riziká*. Elektronická podpora výučby, [online]. [citované 2023-06-30]. Dostupné na internete: <https://lnk.sk/hryy>
- PIECZYWOK, A., MAJCHÚT, I. 2021. *Alternatívne spôsoby formovania bezpečnosti človeka*. In: *Vojenské reflexie* [elektronický dokument]. ISSN 1336 – 9202. Roč. 16, č. 1 (2021), s. 6-22. Dostupné na: <https://doi.org/10.52651/vr.a.2021.1.6-22>
- ŠIMÁK, L. 2006. *Manažment rizík*. Žilina: EDIS – vydavateľstvo ŽU.
- ŠIMÁK, L., HORÁČEK, J., NOVÁK, L., NÉMETH, Ľ., MÍKA, V. 2005. *Terminologický slovník krízového riadenia aktualizované*. Schválený uznesením Vlády SR č. 523 zo dňa 6. 7. 2005. Žilinskej univerzity v Žiline. 2005. ISBN 80-88829-75-5. Aktualizované vydanie 2006. Dostupné na <http://fsi.utc.sk/kkm>
- TALBOT, J., JAKEMAN, M. 2009. *Security Risk Management Body of Knowledge*, John Wiley & Sons. Dostupné na: <https://doi.org/10.1002/9780470494974>
- VARECHA, J. 2017. *Nové výzvy pre Ozbrojené sily Slovenskej republiky*. In: *Národná a medzinárodná bezpečnosť 2017 – zborník vedeckých a odborných prác* : 8. medzinárodná vedecká konferencia. Liptovský Mikuláš : Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika, 2017, s. 576 - 582. ISBN978-80-8040-551-9
- What Is Cyberbullying*, 2021 [online]. [citované 2023-07-08]. Dostupné na internete: <https://lnk.sk/agc0>

- ZAPLATINSKIJ, V. 2013. *Nebezpečenstvo – subjektívne hodnotenie objektívnej reality*. Science and Military – Liptovský Mikuláš. AOS. ISSN 1336-8885.
- ZIBRÍK, P. 2011. *Ozbrojené sily počas riešenia nevojenských ohrození v regiónoch SR*. 16. medzinárodná vedecká konferencia, Riešenie krízových situácií v špecifickom prostredí, Fakulta špeciálneho inžinierstva ŽU, Žilina, 1. - 2. jún 2011, ISBN 978-80-554-0366-3 (brož)
- ZÚBKOVÁ, M., MATUŠKA, J., 2007. *Poňatie rizika v developerskom procese*. *Nehnuteľnosti a Bývanie* roč. III. Č. 1 s. 46 - 55. [online]. [citované 2023-07-08]. Dostupné na internete: <https://lnk.sk/r256>